

3. Retshjælp

3.1. Gældende ret

Retsplejeloven indeholder regler om offentligt tilskud til retshjælp, dvs. rådgivning om processuelle og materielle regler samt en vis praktisk bistand, som ikke vedrører en konkret retssag. Reglerne angår tilskud til henholdsvis advokatretshjælp og til retshjælpskontorer, jf. pkt. 3.1.2 og 3.1.3 nedenfor. Offentligt tilskud til rådgivning og bistand i forbindelse med en verserende eller påtænkt retssag betegnes i retsplejeloven som »fri proces«, jf. herom pkt. 4 nedenfor.

3.1.1. Efter retsplejelovens § 14, stk. 1, litra d, hører retshjælpsforretninger til byretternes opgaver. Bestemmelsen er uden selvstændigt indhold, idet omfanget af byretternes retshjælpsvirksomhed beror på særlige bestemmelser. Det drejer sig om skifteretternes vejledningspligt med hensyn til gældssanering og dødsboskifte, jf. retsplejelovens § 14, stk. 3, og dødsboskiftelovens § 7, stk. 3, og § 91, vejledningspligten over for selvmødere i civile retssager, jf. retsplejelovens § 339, stk. 4, og reglerne om vejledningspligt i fogedsager og sager om tvangsauktion over fast ejendom, jf. retsplejelovens § 500, stk. 1, og § 561, stk. 3. Endvidere administrerer byretterne ordningen med offentlig retshjælp ved advokater, jf. pkt. 3.1.2 nedenfor.

Der findes ikke for domstolene en lovregel om almindelig vejledningspligt svarende til forvaltningslovens § 7, stk. 1. Efter denne bestemmelse skal forvaltningsmyndigheder »i fornødent omfang yde vejledning og bistand til personer, der retter henvendelse om spørgsmål inden for myndighedens sagsområde«. Denne vejledningspligt omfatter ikke blot praktiske og formelle spørgsmål, men også vejledning om materielle regler.

Der ydes imidlertid i praksis bistand af retternes personale også uden for området for de nævnte lovregler om vejledningspligt. For domstolene er det dog meget væsentligt, at sådan bistand ikke anfægter retens upartiskhed. Dette hensyn indebærer en meget betydelig tilbageholdenhed med at yde materiel vejledning.

3.1.2. Efter retsplejelovens § 128 skal advokater, der er antaget til at udføre sager for parter, der har fri proces, yde retshjælp til personer, der opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces. Andre advokater kan påtage sig en tilsvarende forpligtelse. Justitsministeren fastsætter regler om omfanget af advokaternes forpligtelse, om, hvilke sagsområder retshjælpen omfatter, om, hvem der skal være berettiget

til retshjælp, om vederlag til advokater for ydelse af retshjælp og om tilskud af statskassen til betaling af vederlaget. Det kan bestemmes, at den, der søger retshjælp, selv skal betale en del af vederlaget.

Reglerne fremgår nu af bekendtgørelse nr. 1140 af 13. december 2002 om retshjælp ved advokater, som ændret ved bekendtgørelse nr. 945 af 27. november 2003 og bekendtgørelse nr. 1048 af 1. november 2004.

Retshjælpen omfatter rådgivning og udfærdigelse af enkelte skriftlige henvendelser af sædvanlig art, herunder ansøgning om fri proces, processkrifter i retssager, udfærdigelse af bodelingsoverenskomster, enkle testamenter og ægtepagter samt deltagelse i møder, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 1. Denne almindelige retshjælp kan ydes for et vederlag på indtil 800 kr. inkl. moms, hvoraf staten betaler 75 pct., ved retshjælp i forbindelse med en ansøgning om fri proces dog hele beløbet, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 1. Beløbet har været gældende siden den 1. januar 1995.

Foreligger der en tvist, kan advokaten give yderligere retshjælp, hvis særlige forhold taler derfor, herunder især at der skønnes at være udsigt til, at sagen ved yderligere bistand fra advokat vil kunne afsluttes forligsmæssigt, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 2. Denne udvidede retshjælp kan ydes for et yderligere vederlag på indtil 1.830 kr. inkl. moms, hvoraf staten betaler halvdelen, ved retshjælp i forbindelse med en ansøgning om fri proces dog hele beløbet, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 2. Beløbet har været gældende siden den 15. august 1988.

De nævnte beløb er maksimumbeløb, og det var således oprindeligt hensigten, at advokaten inden for disse maksima skulle beregne sig et sædvanligt salær under hensyntagen til arbejdets karakter og omfang, dets kvalitet og den præstation, der ligger bag, jf. betænkning nr. 1113/1987 om advokatretshjælp, fri proces og retshjælpsforsikring mv. side 81. Som følge af, at maksimumbeløbene ikke er blevet reguleret siden henholdsvis 1995 og 1988, vil advokaten imidlertid i dag i langt de fleste tilfælde fastsætte et salær svarende til maksimumbeløbet.

Reglerne administreres på den måde, at der kun ydes offentligt tilskud, hvis advokatens samlede honorar for rådgivningen må forventes at holde sig inden for beløbsmaksimaene. Offentligt tilskud til retshjælp ved advokater kan således ikke kombineres med yderligere rådgivning, som fuldt ud betales af den retshjælpsøgende.

Der kan ikke efter reglerne om advokatretshjælp gives offentligt tilskud til arbejde, som er omfattet af en bevilget fri proces eller anden advokatbeskikkelse. Salæret for dette arbejde fastsættes efter retsplejelovens regler herom.